

ZUIDWESTER

contactblad IVN Zuidwest Veluwezoom

najaar 2017, jaargang 31

Namen en adressen

IVN

IVN werkt aan een duurzame samenleving. Door mensen zelf in aanraking te brengen met de natuur worden zij zich pas écht bewust van de waarde ervan. Daarom laten wij jong en oud de natuur van dichtbij beleven.

Afdelingsbestuur IVN Zuidwest Veluwezoom

Voorzitter

Cees Kwakernaak, Middenlaan 44,
6869 VR Heveadorp
026 - 333 40 59 of
06 - 11 53 26 98, ceesc.kwakernaak@gmail.com

Secretariaat

Maykel van Gent, Riemsdijkstraat 49,
6701 BC Wageningen
ivn.zwv@gmail.com

Ledenadministratie en penningmeester

Vacant

Bestuursleden

Mary de Jong, mary-dejong@hotmail.com, 06 - 40 95 46 37

Adviseur bestuur

Albert Bos, albert.bos@hetnet.nl, 026 - 334 27 43

Werkgroepcoördinatie

Landschapsonderhoud

Albert Smit, a.smit@maakarchitectuur.nl,
026 - 339 24 11

Redactie Zuidwester, redactie.zw@gmail.com

Simone Saarloos, 0317 - 35 74 56,
06 - 55 15 69 18, simonesaarloos@gmail.com

Bezorging Zuidwester

Wim Chardon, wim.chardon@wur.nl, 0317 - 31 94 90

PR en website

Albert Bos, albert.bos@hetnet.nl, 026 - 334 27 43

Beken en sprengen

Ruud Schaafsma, ruud.schaafsma@gmail.com,
0317 - 31 51 17

Zomp

Johanneke Sanders, johanneke.sanders@xs4all.nl,
026 - 334 30 77

Vogelwerkgroep

Els Roode, els.frank@planet.nl, 0317 - 31 82 12

Werkgroep Arboretum

Betsie van Loenen, b.vanloenen@hotmail.com,
0317 - 41 81 24

Heemtuin De Zomp

Ingang Fangmanweg/hoek Dam
Oosterbeek

IVN Gelderland

Jansbuitensingel 14, 6811 AB Arnhem
026 - 351 29 27

IVN landelijk bureau

Plantage Middenlaan 2C, Postbus 20123,
1000 HC Amsterdam, 020 - 622 81 15

Lidmaatschap IVN Zuidwest Veluwezoom

Contributie: € 16,- per jaar. Donatie: € 10,- per jaar. Huis-
genoten: € 8,- per jaar
Girorekening: NL39 INGB 0000 805291 t.n.v. IVN-afdeling
Zuidwest Veluwezoom te Renkum

Als lid ontvangt u twee keer per jaar de **Zuidwester**, het contactblad van de IVN-afdeling Zuidwest Veluwezoom, en vier keer per jaar **Mens en Natuur**, het landelijke blad van het IVN.

Foto van de voorpagina

De foto van de voorpagina is gemaakt door Karel Noy tijdens de Open Monumentendagen op 9 en 10 september 2017. In dit weekend stonden de steenovenruïnes in natuurgebied de Jufferswaard centraal.

ZUIDWESTER

contactblad IVN Zuidwest Veluwezoom

Voorwoord

Na een trektocht van 5 weken door een gortdroog en heet Italië zit ik nu weer met een lange broek en een vest aan met verbazing te kijken naar onze natte en groene tuin. En dan te bedenken dat we vorig jaar zo'n bijzonder warme en droge septembermaand hadden!

Het weer ontwikkelt zich steeds grilliger en extremer, een voorspeld gevolg van klimaatverandering. In Nederland bereiden we ons daar zo goed mogelijk op voor met het Deltaprogramma, dat Nederland voor deze eeuw moet beschermen tegen een hogere rivierafvoer en zeespiegel, maar ook tegen steeds langere perioden van droogte en laatwaterafvoer in de zomer.

In de natuur zien we ook klimaateffecten waar we steeds meer mee te maken krijgen. Er komen nieuwe soorten, omdat het steeds warmer wordt. Soms verheugen we ons op de komst van leuke nieuwe planten en dieren, maar we zien ook dat soorten die hier van nature niet voorkomen (exoten) of die we liever zien gaan dan komen (zoals teken en blauwalgen), een steeds groter probleem gaan vormen, zowel in het water als op het land.

Ik vind dat we ook als IVN hierin een taak hebben. Enerzijds om mensen, jong en oud, bewust te maken van deze ontwikkelingen. Anderzijds om met vrijwilligers aan de slag te gaan om deze nieuwe problemen actief aan te pakken. Precies zoals onze werkgroepen al jaren doen bij het onderhoud van het landschap en de beken in Renkum. En dan is het toch geweldig dat voor de bestrijding van de Japanse duizendknoop er in korte tijd meer dan vijftig vrijwilligers bezig zijn om deze woekerende exoot met wortel en al uit te spitten!

4/5	Vrijwilligers bestrijden Japanse duizendknoop
6	Biowalking
7	Spreeuwen op Edese golfbaan
8/9	Groen rond woon-zorgcentrum verbindt
10/11	Kinderpagina's
12	Open Monumentendagen 9 en 10 september jl.
13	De Ganzenveer
14	Scholenprogramma, een midzomerochtendwandeling
15	Van het bestuur
16	Buitenladder

COLOFON

De Zuidwester is het contact- en informatieblad van IVN Zuidwest Veluwezoom en verschijnt twee maal per jaar.

REDACTIE:

Albert Bos, Simone Saarloos
met hulp bij het brainstormen
van Mary de Jong en Mathieu Pinkers

EINDREDACTIE:

Simone Saarloos

DRUKKER:

Editoo B.V. te Arnhem

REDACTIEADRES:

Simone Saarloos
Beukenlaan 1
6871 CK Renkum
telefoon: 0317 – 35 74 56
mobiel 06 - 55 15 69 18
e-mail: redactie.zw@gmail.com of
simonesaarloos@gmail.com

De uiterste inzenddatum van kopij voor het voorjaarsnummer is: **24 februari 2018**.

Vrijwilligers bestrijden Japanse duizendknoop

Tekst en foto's van en via: Albert Bos

Wethouder Ruwhof gaf op 10 mei 2017 het startsein voor de Renkumse duizendknoopbrigade. Tijdens deze infoavond lichtte Jan Oldenburger van Probos het meerjarig onderzoek naar de beste bestrijdingswijze toe. Ook werd er genoten van duizendknooptaart.

De duizendknoopbrigade is een initiatief van Henny Tax uit Doorwerth. De gemeente Renkum heeft het IVN Zuidwest Veluwezoom gevraagd om deze werkgroep te organiseren. Stichting Landschapsbeheer Gelderland ondersteunt de werkgroep. Er is veel belangstelling bij de Renkumse inwoners om ook een handje te helpen want er zijn al meer dan 50 actievelingen. De meesten 'adopter' een gebiedje in hun eigen buurt. Door daar regelmatig te graven en/of te maaien putten ze de plant uit en zorgen er in ieder geval voor dat deze zich niet verder verspreidt de natuur in.

Varkens?

In 2015 hield onze afdeling de Algemene ledenvergadering bij MergenMetz in Doorwerth. Norbert Mergen houdt Bonte Bentheimervarkens. Zoals we destijds konden zien, zorgen de varkens ervoor dat alle onderbegroeiing onder de bomen verdwijnt door hun gewoel en gevreet. Dat inspireerde IVN-lid Norbert om de varkens in te zetten bij de bestrijding van de Japanse duizendknoop in de gemeente Renkum. De varkens zijn te zien in Oosterbeek aan de Nico Bovenweg, vlakbij station Oosterbeek.

Invasieve exoot

Exoten zijn planten en dieren die zich hebben gevestigd in een land waar ze oorspronkelijk niet vandaan komen. Alleen wanneer de exoot zich massaal verspreidt en een negatieve invloed uitoefent op de biodiversiteit, is er sprake van een invasieve exoot.

De Japanse duizendknoop is een plant uit de familie van de Polygonaceae. Onder deze plantfamilie vallen ook rabarber, zuring en bruidssluier. Rond 1829 werd de duizendknoop als sierplant ingevoerd in Europa.

De stengel van de Japanse duizendknoop is opgebouwd uit holle compartimenten, zoals bij bamboe. Op de grens tussen twee hiervan bevindt zich een knoop waaraan zich een zijtak en een blad bevinden. Op deze plaatsen van stengel of wortels, de knopen, kunnen wortels uitlopen en zich zo vegetatief vermeerderen.

Een verwilderde variant is in Nederland voor het eerst aangetroffen nabij Baarn. Echte grootschalige verwildering heeft pas plaatsgevonden na 1950. De oorzaak hiervan was waarschijnlijk het dumpen van tuinafval en het 'meeslepen' van plantendelen bij het maaien. Onderzoek heeft uitgewezen dat de meeste groeiplaatsen op de zandgronden te vinden zijn. De plaatsen waar de plant veelal voorkomt, liggen met name in stedelijk gebied, langs infrastructuur en op landgoederen.

Schade

De duizendknoop zorgt voor ecologische en economische schade. De plant zorgt er onder meer voor dat de oevers eroderen, smalle waterwegen slibben daardoor dicht. Ook kan massale begroeiing in de uiterwaarden leiden tot een aanzienlijke stremming van de rivierafvoer, en dus tot meer kans op overstroming. De plant heeft een dicht bladerdek en overwoekert de natuurlijke begroeiing en vernietigt deze, waardoor er ook minder voedsel voor dieren is. Economische schade veroorzaakt de plant door schade aan te richten aan funderingen, verharding, infrastructuur, rioleringen en drainagebuizen. Ook kan de plant problemen opleveren op dijken, oevers en andere taluds.

Nationaal onderzoek bestrijding van Fallopia japonica door Probos

Op nationaal niveau voert Probos sinds 2013 in opdracht van de NVWA een praktijkproef uit om de beste bestrijdingsmethode tegen de Japanse duizendknoop te vinden. Op meer dan honderd groeilocaties zijn vier jaar lang vijf bestrijdingsmethoden in verschillende varianten toegepast: intensief maaien, begrazing, afdekken, afgraven en behandeling met bestrijdingsmiddelen.

Dit groeiseizoen doen de terreinbeheerders van de honderd locaties niets, Probos gaat ze dan allemaal langs om in kaart te brengen wat er van de Japanse duizendknoop over is. In het najaar komt Probos met de definitieve resultaten.

Info op website

Op de website van onze IVN-afdeling verzamelen we info en weetjes over de Japanse duizendknoop. Kijk op:

- ♦ www.ivn.nl/afdeling/zuidwest-veluwezoom/japanse-duizendknoop
- ♦ <http://bestrijdingduizendknoop.nl/>

Recept van Japanse-duizendknooptaart

<https://www.mergenmetz.nl/recepten/groente/japanse-duizendknoop/japanse-duizendknooptaart/>

Vrijwilligers gevraagd!

Hoe meer mensen, hoe beter: bewoners die het leuk vinden om te helpen de plant op te sporen, uit te trekken of te graven, zijn van harte welkom. Wil je meedoen, dat kan. Stuur een mailtje naar renkumseduizendknoopbrigade@outlook.com.

Aan de slag

Op de foto hiernaast zijn vrijwilligers bezig om de Japanse duizendknoop op het landgoed van Oranje Nassau's Oord zo goed mogelijk uit te graven. De groep bestond uit vrijwilligers van de bosgroep van Oranje Nassau's Oord, IVN

Zuidwest Veluwezoom en Landschapsbeheer Gelderland. De uitgegraven plantenresten zijn afgevoerd. Over enige tijd wordt gekeken wat het resultaat van het uitgraven van de planten is.

Melden!

Op de webpagina www.landschapsbeheergelderland.nl/duizendknoopbrigade vind je de link onder het oranje blok om binnen de gemeente Renkum de vondst van de plant te melden.

DIRECT NAAR MELDEN
japanse duizendknoop

Niet op je eigen composthoop!

Gooi resten van de Japanse duizendknoop (wortels en stengels) beslist niet op je eigen composthoop! In de gemeente Renkum mag het in de groene container, omdat de composteerder heeft toegezegd dat de wortels na het composteringsproces geen groeikracht meer hebben.

Biowalking voor de gezondheid

Chronisch zieke mensen prikkelen tot meer bewegen in de natuur

Tekst: Mary de Jong

Biowalking? Dat is toch gewoon wandelen in de natuur? Nou, niet helemaal. Het is toch anders en meer. Biowalking is een combinatie van natuurbeleving en patiëntenzorg, speciaal voor mensen met een chronische ziekte of beperking, zoals diabetes en hart- en vaatziekten.

Deze mensen komen vaak niet (meer) buiten in de natuur. Zij zijn het niet gewend of durven niet meer uit angst dat hun lichaam dit niet aan kan. Terwijl juist zij zoveel baat hebben bij buiten in beweging zijn. Mensen met diabetes type II kunnen zelfs van deze ziekte genezen met betere voeding en meer beweging. Om deze mensen te laten ervaren hoe goed bewegen in de natuur werkt voor hun gezondheid en welzijn, kunnen zij deelnemen aan natuurwandelingen onder begeleiding van een IVN-natuurgids en een zorgprofessional, zoals een diabetesverpleegkundige of fysiotherapeut (maximaal 15 deelnemers). De zorgprofessional houdt als het ware een lopend spreekuur. De natuurgids laat mensen de natuur ervaren. Zo worden mensen geprikkeld om vaker en zelfstandig buiten te bewegen.

Opbouw van de wandeling

De wandelingen zijn meestal op een zelfde manier opgebouwd. De groep start met een half uur redelijk doorwandelen (zo'n 3,5 km per uur). Vervolgens neemt de IVN-natuurgids het over met een natuurwandeling van ongeveer een uur in rustig tempo. Met het samen een kop koffie of thee drinken rondt de groep de wandeling af. Bij diabetici wordt als extra de bloedsuikerspiegel vóór en na de wandeling gemeten. Hiervoor wordt meestal een vergoeding van ongeveer 3 euro per persoon gevraagd.

IVN Ede enthousiast over biowalking

Verschillende IVN-afdelingen hebben ervaring met biowalking. Enkele verzorgen deze bijvoorbeeld elke maand. Jeltje Zeelenberg, IVN Ede, verzorgde deze wandeling drie keer samen met een stagiaire van de revalidatieafdeling van het ziekenhuis Gelderse Vallei. Enthousiast vertelt ze

hoe ontzettend leuk ze dit vond om te doen. "Ik vond het mooi om te zien dat wandelen in de natuur voor sommige deelnemers echt een eyeopener was. Daar doe ik het voor." Als IVN-gids hoef je geen weet te hebben van ziekten en beperkingen. Jouw kennis en ervaring van natuur en natuurbeleving is voldoende. "Ik had de luxe dat de stagiaire alles regelde rondom werving enzo. Ik hoefde alleen drie wandelingen samen te stellen die zeker niet te lang waren en die mensen de natuur laten beleven."

Ook aan de slag in Zuidwest-Veluwezoo

Het zou prachtig zijn als we biowalking ook in de Zuidwest Veluwezoom kunnen gaan aanbieden. Het is immers een mooi aanbod dat ook in de zorg steeds meer belangstelling krijgt. Heb jij interesse in het verzorgen van biowalking in onze regio of zou je er meer over willen weten? Of misschien ken je wel een zorgprofessional die belangstelling heeft? Neem dan contact op met Mary de Jong (mary-dejong@hotmail.com) of Albert Bos (albert-bos@hetnet.nl).

Filmpjes over biowalking

♦ <https://wandeln.nl/biowalking-voor-chronisch-zieken>

♦ <https://www.ivn.nl/biowalking/wat-is-biowalking>
Klik daar het filmpje aan: <https://youtu.be/y1WKCKTmr1E>

Fototentoonstelling beekdalbeestjes

Beekdalbeestjes bekijken? In het Informatiecentrum Renkums Beekdal kunt u **tot en met 26 november a.s.** de fototentoonstelling beekdalbeestjes te zien tijdens de openingsuren van het informatiecentrum.

De foto's zijn gemaakt door Jan Huijs, natuurfotograaf. Jan Huijs heeft tijdens omzwervingen in het beekdal foto's gemaakt van insecten, slakken, spinnen en kikkers: allemaal beekdalbeestjes die zijn belangstelling wekten.

Wilt u ook een beekdalbeestje in huis hebben? De foto's zijn te koop.

Spreeuwen op de golfbaan van de Edese op Papendal

Tekst en foto's: Jan Water

Voor de spreeuwen is de golfbaan op Papendal 'all inclusive': ruime keus uit nestkasten, die worden schoongehouden, en er wordt gezorgd voor voedsel in de grazige fairways. Bij 'all inclusive' hoort een polsbandje en dat krijgen ze dus ook. Maar bij de spreeuwen is dat in mei een halsbandje, want 30 jonge spreeuwen kregen vorig jaar tijdelijk een kraagje voor een voedselonderzoek. Dat gebeurt in het kader van onderzoek naar spreeuwen in verband met de teruggang van de populatie in ons land. De golfbaan is een ideale plek voor dat onderzoek, omdat op het terrein 60 spreeuwenkasten hangen, waar ook Sovon de broedresultaten volgt. Enkele leden van de golfclub helpen Sovon bij het telwerk en zorgen ervoor dat de 'ringers' geen golfbal om de oren krijgen.

Wat eten spreeuwen in en boven de golfbaan?

Anne Kwak (Universiteit Nijmegen) doet onderzoek naar het voedsel dat jonge vogels van hun ouders in de open-gesperde snaveltjes krijgen. Enkele gaasvallen geven de insectensoorten aan die in en boven de baan leven. Maar wat halen de spreeuwen nu werkelijk uit de baan? Om dat uit te vinden krijgen enkele jonge vogels in de kast een klittenbandje om hun nek. Dat belemmert de ademhaling niet, maar het doorslikken van grote insecten lukt niet meer. Na een uur worden de jonge vogels weer uit de kast gehaald en van hun ontvangen voedsel ontdaan met een pincet. Als

beloning krijgen de proefdier-tjes een hele bos meelwormen, nu natuurlijk zonder halsbandje. De oogst wordt in ethanol bewaard en later in het jaar gedetermineerd. Het waren zo te zien vooral emelten en ritnaalden (resp. larven van langpootmuggen en kniptorren), enkele regenwormen en veel kleine zwarte muggen die tussen het gras rondlummen. Geen zorg, de tijdelijke 'knevelarij' gebeurde heel zorgvuldig. Ook voor dit onderzoek moet je een proefdier-vergunning hebben en bij de start was vorig jaar ook een ervaren onderzoeker aanwezig.

Hoeveel jongen dit jaar?

Ook dit jaar worden de vele spreeuwenkasten gecontroleerd en de aanwezige jongen worden van pootringen voorzien, nadat ze gemeten en gewogen zijn. De jongen worden hoog bij de kast in een zakje gedaan en zo vervoerd, om te voorkomen dat ze te vroegtijdig vliegless krijgen.

Dit jaar is de eerste kastenronde al weer gedaan: 33 kasten waren bezet. De spreeuwenouders zijn druk bezig met foerageren en helpen de greenkeepers bij het natuurlijk bestrijden van de voor het gras schadelijke emelten en engerlingen en ritnaalden. We zijn benieuwd hoeveel jonge spreeuwen er dit jaar op de golfbaan geboren worden.

Groen rond woon-zorgcentrum Verburgt-Molhuysen Staete: plek om elkaar te ontmoeten

Groen Verbindt Oranje Fonds

Tekst en foto's: Albert Bos

Groene buurtinitiatieven laten vele mooie resultaten zien, juist ook op sociaal gebied: er vindt ontmoeting plaats, mensen komen uit een isolement, ze voelen zich fysiek en psychisch beter en krijgen meer en beter contact met buurtgenoten. Reden voor het Oranje Fonds om te starten met een speciaal 'groen en sociaal' programma: Groen Verbindt. Daarmee wil het Oranje Fonds, door gebruik te maken van de groene buitenruimte, de sociale samenhang en de leefbaarheid in wijken en buurten versterken. Daarnaast willen zij ontmoeting tussen bewoners en cliënten van maatschappelijke instellingen en buurtbewoners bevorderen. Om daarmee ook sociale participatie en wederzijds begrip te stimuleren.

Deze bovengenoemde doelstelling van het programma Groen Verbindt van het Oranje Fonds sloot mooi aan bij de activiteiten die we al ondernamen. We, dat zijn de Verburgt-Molhuysen Staete, een woon-zorgcentrum dat verbinding zoekt met het dorp Oosterbeek, Renkum Voor Elkaar, de welzijnsinstelling in de gemeente Renkum, en Dorpsplatform Oosterbeek, een groep actieve inwoners uit Oosterbeek.

Natuur naar de bewoners brengen

Enkele mensen hadden bij de welzijnsinstelling gevraagd waar zij een moestuin kunnen beginnen. Via welzijnsinstelling en Dorpsplatform kwamen ze bij de Verburgt-Molhuysen Staete terecht. De zorginstelling heeft een terrein van ongeveer twee hectare. In dezelfde gesprekken vroeg de directrice of we mensen kennen die de natuur naar de bewoners kan brengen. Bep van 't Hoff, lid van onze IVN-afdeling, was bereid om haar ervaring en enthousiasme voor de natuur te delen met de ouderen van de Verburgt-Molhuysen Staete. Van licht dementerenden wordt wel gezegd dat hun geheugen ze in de steek laat. Toch is het mooi te merken dat goede herinneringen blijven hangen. Toen ik eens een kastanje uit mijn broekzak haalde, kwam een glimlach op vele gezichten. "Bep had juist de vorige week beukenootjes, maar ook kastanjes meegenomen voor haar verhalen."

Handen uit de mouwen voor de belevingstuin

Achter de tuin is een flat waarvan de bewoners uitkijken op de tuin. Samen met deze mensen, de moestuiniers en imkers, die ook een plekje hebben voor hun kasten, werd een plan gemaakt voor de tuin met boomgaard en een speciale pluktuin voor bewoners. Er wordt met ouderen in de tuin gewandeld, kinderen van het naburige kinderdag-

verblijf komen af en toe langs. Na flink snoeiwerk en de aanleg van paden krijgt de tuin al vorm. Vorig jaar is de eerste oogstdag gehouden met natuurlijk appeltaart. De oude appelbomen zijn gesnoeid. De wethouder kwam een nieuwe fruitboom planten, net als enkele bewoners van de zorginstelling en de flat dat deden.

Video van de ontwikkelingen

Een van de flatbewoners maakt vanuit zijn huis regelmatig video-opnamen van de ontwikkelingen. Deze mogen we plaatsen op onze Facebook-pagina www.facebook.com/pg/samenscheppen, een mooi cadeau en PR voor de activiteiten.

Activiteiten

♦ Samen met de flatbewoners en bewoners van de zorginstelling wordt elke laatste vrijdag van de maand een 'burenkoffie' gehouden, tot nu toe buiten op het nieuw aangelegde terras. Bij slecht weer kunnen we uitwijken naar het huis. Op eigen initiatief werd er een jeu de boulesbaan aangelegd.

♦ Een buurvrouw geeft Tai Chi-les. Tai Chi is een oude Chinese bewegingsleer en zelfverdedigingskunst die goed is voor de geestelijke en lichamelijke gezondheid. Kenmerkend zijn de langzame, gracieuze bewegingen. Je kunt het ook bewegingskunst of meditatieve beweging noemen. Vaak geeft ze die lessen in een sportzaal. Deze zomer heeft ze de tuin gebruikt voor haar lessen.

♦ Vorig jaar hebben we een buitententoonstelling gemaakt met panelen met grote foto's van 'Groene Oosterbakers'. Bij deze foto's maakte de dorpsdichter prozagedichten, bekeken door veel Oosterbakers. Dit gaf ook het idee om kinderen te betrekken. Veel klassen van een basisschool hebben hun eigen gedichten gemaakt, geïnspireerd door de foto's. De directrice gaf in de klas een lesje over demantie. Dit jaar hebben ook zo'n zestig leerlingen in de tuin met natuurlijke materialen en gekleurde draadjes een buitenmuseum gemaakt.

♦ Regelmatig worden 'groene lezingen' gehouden door een imker, een tuinier en een landschapsarchitect. De laatste vertelde over de Engelse landschapsstijl. Die kennis was aanleiding om de hoge heg wat lager te snoeien zodat we de koeien in het naastgelegen weiland kunnen zien. Dat heet 'Borrowed Scenery'.

♦ Consulnt van IVN Gelderland hield voor professionals, betrokken bij kwetsbare ouderen, een inleiding over Grijs, Groen en Gelukkig.

♦ Externe deskundigen als buurtsportcoach en fysiotherapeut helpen bij het ontwikkelen van de beweeg- en beleef-tuin.

♦ Het IVN had samen met Dorpsplatform Oosterbeek een kraam tijdens de Burendag 2017 in september.

Er is veel te doen en te beleven!

Pilo, onze beekdalbever

Heb jij wel eens een echte bever gezien? Dat zou goed kunnen, want je kunt ze dichtbij, in de Jufferswaard, tegenkomen. Op de afbeelding zie je zo'n bever. Deze bever is opgezet en we noemen hem Pilo. In het Informatiecentrum Renkums Beekdal kun je hem bekijken. We hadden liever gehad dat hij nog leefde. Afgelopen januari stak Pilo de weg over en werd aangereden. De dierenambulance heeft Pilo opgehaald en in hun diepvries bewaard. We moesten eerst een vergunning aanvragen om hem op te laten zetten. Dat duurde even, maar nu is hij klaar!

Op stap uit de Jufferswaard

Zolang de bevers in de Jufferswaard blijven, is er geen probleem. Maar als een bever langs de beek stroomopwaarts wil trekken, dan gaat het fout. De beek gaat met een nauwe buis onder de weg door. Pilo vond dat waarschijnlijk te nauw en te donker. Hij liep daarom naar boven om via de weg over te steken. Maar bevers zijn niet gewend om daarbij goed uit te kijken. Door alle autowegen is heel Nederland opgedeeld in kleine stukjes. Veel overstekende dieren gaan daardoor helaas dood in het verkeer.

Tanden

Kauw jij ook wel eens op de achterkant van je potlood? Er komen dan afdrukken van je tanden in het hout te staan. Maar je potlood doorbijten, dat lukt je niet makkelijk. Daar zijn je snijtanden niet scherp genoeg voor. Een bever kan zelfs hele dikke bomen omknagen. Zijn snijtanden zijn ontzettend scherp en zo bijtelt hij snipper voor snipper van de boom, tot die omvalt. Die snippers eet hij niet op. Hij leeft van de bast (het buitenste laagje) van de boom en van de jonge takken en bladeren.

Dammetjes en burchten

Een deel van de takken sleept hij mee. Hij maakt er dammetjes van. Tussen de takken stopt hij waterplanten en modder. Zo zorgt hij dat de waterstand achter de dam steeds even hoog blijft. Ook maakt hij een grote hoop tak-

ken: een burcht. De takken lijken zo maar neergegoot, maar eronder zit een hol waar de beverfamilie in woont. De ingang hiervan zit onder water. Lekker veilig.

Opzetten

Is de opgezette bever echt? Ja, want het is het echte vel van een bever die is doodgegaan. Nee, want het vel, met de nagels, is het enige echte aan de bever. Je kunt je wel voorstellen wat er gebeurt als je een dood dier gewoon zou neerzetten. Om Pilo op te zetten is eerst zijn vel er helemaal afgestroopt en geloooid (houdbaar gemaakt). De kunst van de preparateur is om een kunstlichaam te maken waar het vel omheen komt. De preparateur moet veel van bevers weten om de opgezette bever er heel natuurlijk uit te laten zien. (Tekst en foto's van/via: Ineke Puijk)

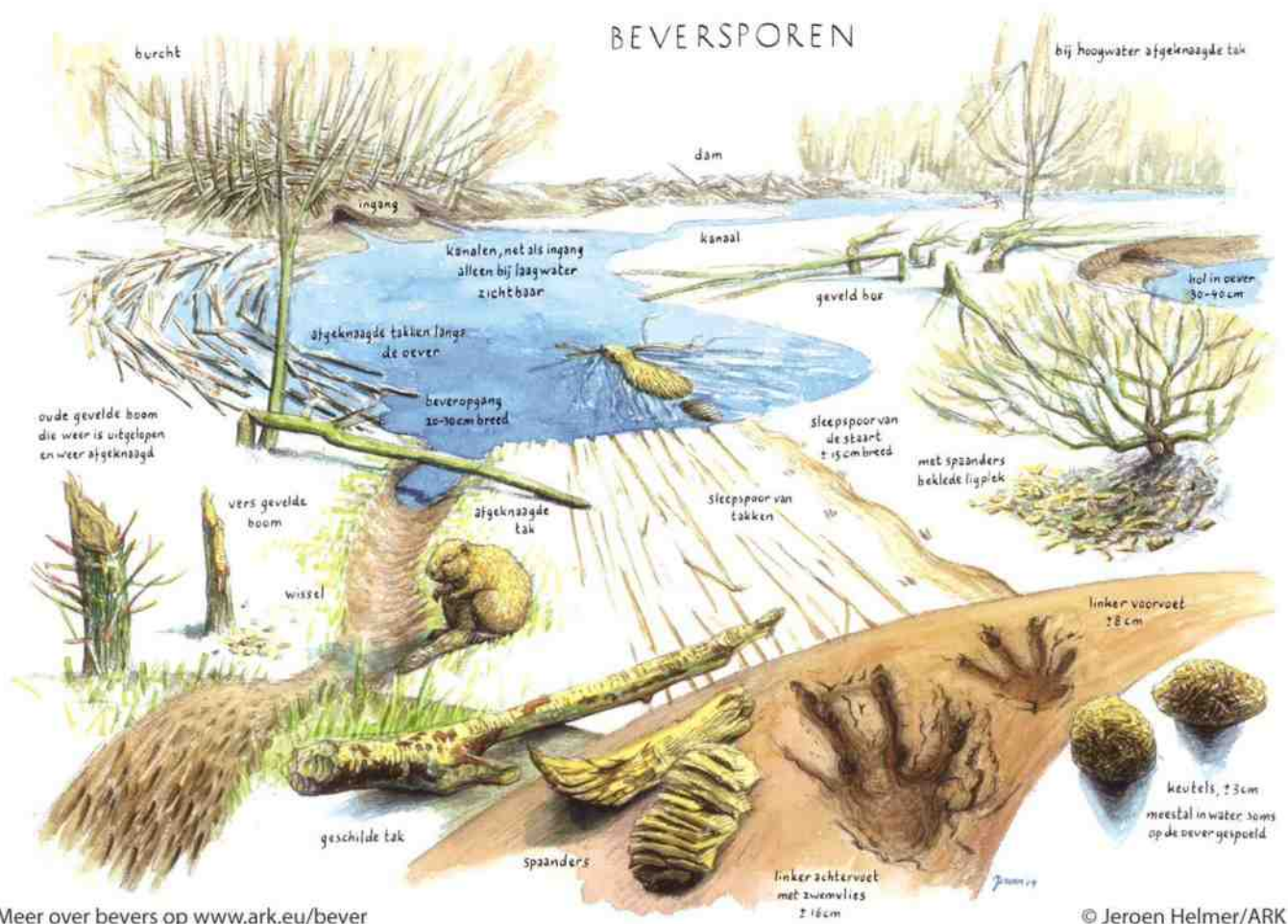
Wat weet jij van bevers?

1 Een bever kan goed zwemmen, want:

- A Hij heeft zwemvliezen aan zijn voorpoten.
- B Hij heeft zwemvliezen aan zijn achterpoten.
- C Hij heeft zwemvliezen aan zijn voorpoten en achterpoten.

2 Welk delen van de bever zie je hier?

- A Hieronder
- B Rechtsboven
- C Rechsonder

Meer over bevers op www.ark.eu/bever

© Jeroen Helmer/ARK

Open Monumentendagen op 9/10 september jl

Tekst: Geertje Schaafsma

Op 9 en 10 september jl. waren de Open Monumentendagen Steenovenruïnes Jufferswaard. Er was heel hard gewekt door de groep mannen die deze dagen hadden opgezet. En het resultaat mocht er wezen. Direct bij de opening werd een grote opgezette bever onthuld door burgemeester Agnes Schaap. Alexander Bisseling heeft hem in een prachtige pose neergezet.

Informatie in de tent

In de tent kon je veel informatie krijgen: foto's van de Jufferswaard en een paar hele leuke films uit de oude doos over de baksteenindustrie. Ook zijn er twee mooie boekjes over de Jufferswaard door Genootschap Redichem uitgegeven:

- ♦ een dubbeldagboek van twee Zwolse meisjes die bij Ariëns in de Jufferwaard bivakkeerden in 1942: 'Bivakkeertocht Renkum 1942'
- ♦ Het boek 'Pilo, feiten en verhalen'.

Excursies

Er waren veel excursies. Als eerste de steenovenwandeling. Deze ging langs de ruïnes waar ik me al vaak van af had gevraagd waar de gebouwtjes voor gediend hadden. Eindelijk weet ik het!

Verder een natuurwandeling, een fotografiwandeling en een vogelwandeling. Maar het klapstuk voor mij was wel de

vleermuiswandeling. Uiteraard was deze in de avond. Kamiel Spoelstra gaf eerst een presentatie met veel uitleg over de soorten vleermuizen en de sonargeluiden die de vleermuizen maken. Aansluitend liepen we met een heleboel batdetectoren achter hem aan. Na een paar stappen waren de eerste vleermuizen al gehoord en gezien! Met behulp van een flink sterke lamp ving hij de vleermuizen in de lichtbundel, waardoor iedereen ze goed kon zien. Eenmaal bij de plas was het een gekrioel van vleermuizen. Het waren er erg veel.

Wat hebben we nou gehoord en gezien? Veel kleine dwergvleermuizen, de laatvlieger, de rosse vleermuis en boven de plas heel veel watervleermuizen. Ik heb niet alle uitleg meegekregen, dus misschien waren er nog wel meer soorten.

Kamiel Spoelstra telt al 25 jaar de vleermuizen van de Jufferswaard. In 2017: baardvleermuis 17, franjestaart 5 en grootoorvleermuis 4.

Voor meer informatie:

www.youtube.com/watch?v=wwXY0IDAxIs en www.genootschapredichem.nl/OpenMonumentendag2017.html

De Jufferswaard staat op de kaart! Op naar de consolidatie van de ruïnes!

Vogelwandelingen in de Jufferswaard

Tekst en foto: Els Roode, vogelwerkgroep

De vogelwerkgroep heeft op zaterdag 9 september 2017 in het kader van de Renkumse Open Monumentendag in de Jufferswaard een vogelwandeling gehouden. En op zondag 10 september heeft Rinus van de Molen, Wetland Wacht van de vogelbescherming, ook een vogelwandeling geleid.

Dit weekeind was in het algemeen zeer geslaagd en erg leuk om eens andere aspecten van de ons zo bekende Jufferswaard te belichten. Complimenten aan de organisatoren.

De broedvogeltellingen van afgelopen seizoen waren erg interessant en leverden 2 broedterritoria van de nachtegaal op. Met name het struikgewas rondom de ruïne van de steenfabriek is zeer geschikt als broedplek voor vele soorten zangvogels. Dat is vooral te danken aan de ontoegankelijkheid voor wandelaars vanwege de stekelige meidoorns en braamstruiken en gevaarlijke gaten in de bodem. De ruïne is ook afgezet met prikkeldraad ter bescherming van de paarden en koeien, die er gemakkelijk een poot zouden kunnen breken. Wat ons betreft: houden zo! De ruïne zelf biedt rotsbewoners zoals duiven en mussen een goede broedgelegenheid. En denk ook aan vleermuizen!

De Ganzenveer - wie is ... Hans Willemsen

Ik ben 57 jaar geleden geboren in Renkum en daar woon ik nog steeds - samen met Paulien. Onze twee zonen studeren al enige jaren en wonen daardoor niet meer thuis. We hebben een zeventienjarige poes die ons gezelschap houdt, en daarnaast een vaste zwerfkat die dagelijks langskomt als hij honger heeft. Al enkele jaren worden we ook bezocht door een egel die de kattenbrokjes opeet die in de tuin worden achtergelaten. Ons voederhuisje en vogelbad geven ook het nodige bezoek.

Opleiding

Ik heb de opleiding Timmerman/Meubelmaker gedaan en heb ongeveer 20 jaar in de bouw gewerkt totdat ik genoeg had van reizen en onzekerheid in de winterperiode en het vaak in weer en wind moeten werken. Ik kon toen een baan krijgen bij Parengo, waar ik naast mijn werk op de bouwkundige afdeling ook een hele mooie tijd bij de bedrijfsbrandweer heb gehad. Daar heb ik het tot bevelvoerder gebracht. De laatste reorganisatie in 2013 maakte een einde aan mijn dienstverband. Momenteel werk ik als conciërge bij het Rembrandt College in Veenendaal. Een geweldig mooie baan bij een geweldig mooie school.

IVN, NME en Renkums Beekdal

Omdat ik meer vrije tijd kreeg, ben ik mij als gids gaan inzetten voor het NME. Ik was altijd al gids bij het IVN, maar dit was een beetje op de achtergrond geraakt. Het is erg leuk en waardevol om met jonge kinderen erop uit te gaan en ze te laten ervaren hoe het is om buiten te zijn, en wat daar zoal te ontdekken valt. Tevens heb ik diverse klussen in en rond het Mussennest gedaan en ben zo in contact gekomen met een enthousiaste groep betrokken vrijwilligers. Naast deze bezigheden voor Stichting Renkums Beekdal ben ik begonnen met de opleiding voor vrijwillig molenaar bij de Renkumse molen. Molens hebben altijd al mijn interesse gehad en ik heb nu de tijd om mij dit ambacht eigen te maken. Komend voorjaar kan ik hierin examen doen, waarna ik als zelfstandig molenaar aan de slag kan.

Hobby's

Lezen is iets wat ik graag doe. Geschiedenis heeft duidelijk mijn voorkeur en hierin heb ik een brede interesse. Mijn laatst gelezen boek was *Slaapwandelaars* van Christopher Clark. Dit geeft een ontluisterend beeld hoe de eerste wereldoorlog heeft kunnen ontstaan. Maar ook cultuurhistorie heeft mijn interesse.

Mooiste stukje natuur

Onlangs ben ik met een IVN-groep van de afdeling Montferland over de Doorwerthse heide getrokken. De heide stond prachtig te bloeien en het gonsde er van de bijen. De Doorwerthse heide is een heel mooi onderdeel van het Heelsums beekdal en heeft heel veel historie die nog duidelijk aanwezig is. Zoals restanten van het oude Wolfheze, grafheuvels, sprengbeken en de oude Hessenwegen. Mooi was ook het moment dat we werden verrast door drie ijsvogels die in colonne langs vlogen.

Favoriete seizoen

Een favoriet seizoen heb ik niet, omdat elk seizoen zijn charme heeft. Toch ben ik altijd weer blij wanneer het maart is, omdat ik dan wel weer genoeg kou en somberte heb mogen ervaren.

De Ganzenveer gaat naar

Wim Chardon. Wim is een zeer betrokken lid van onze afdeling. Hij is jaren penningmeester geweest en zorgt altijd dat de Zuidwester keurig bij mij afgeleverd wordt. Daarnaast zit hij ook in het bestuur van Stichting Renkums Beekdal.

Ontwateringssloot

Tekst en foto: Simone Saarloos

De in krant *Rijn en Veluwe* van 9 augustus jl. aangekondigde afwateringssloot in het Renkums beekdal is er. Ik liep net langs met de hond. De sloot moet ervoor zorgen dat er nu meer water uit het beekdal afgevoerd wordt, zodat het beekdal minder drassig wordt. Misschien dat we volgend jaar wel die 'bloemrijke vegetatie van vochtig hooiland' te zien krijgen, zoals de krant het zo mooi verwoordde.

Scholenprogramma Renkum

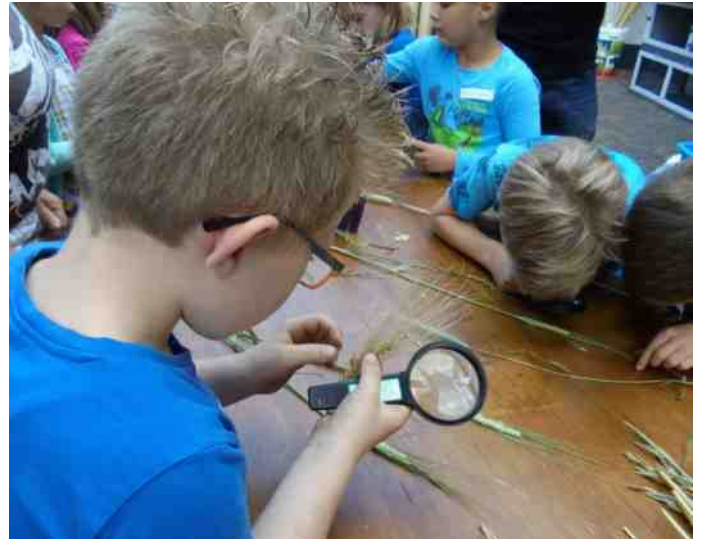
Tekst: Ineke Puijk, ineke.puijk@renkumsbeekdal.nl

De educatiegroep van Renkums Beekdal (waarin ook IVNers zitten) organiseert excursies en geeft leskisten uit voor de Renkumse basisscholen. Het programma voor dit schooljaar zit helemaal vol.

Deze herfst kijken we tijdens de excursies met groep 5/6 in het bos waar de blaadjes, die van de bomen vallen, blijven. Eten dieren de bladeren op? Leven paddenstoelen van het blad? De leerlingen gaan onderzoekend te werk en ontdekken zo al doende hoe de bosbodem er uit ziet en wat er allemaal leeft.

Groep 3/4 brengt een bezoek aan de Renkumse molen. De molenaar laat ze de werkende molen zien, terwijl wij met de kinderen onderzoeken waar de graankorrels in zitten, hoe ze smaken en hoe ze klein gemaakt kunnen worden. De leerlingen doen hun uiterste best die harde korreltjes tot poeder te stampen. Dat valt niet mee. Daarom is voor die kleine korrels een heel grote molen nodig.

Komend voorjaar krijgen we 12 groepen die met water en waterdieren aan de gang gaan. Het is altijd een genot om met kinderen buiten bezig te zijn. We zijn hard op zoek naar nieuwe begeleiders. Dus voel je er voor ook met schoolkinderen in en om het beekdal te komen werken, neem dan contact met me op voor een afspraak om te kijken of het wat voor je is.

Een midzomerochtendwandeling

Tekst en foto: Ruud Schaafsma

Op de ochtend na midzomernacht liep ik al vroeg een rondje om de 'Papierweide'. Deze zeer toepasselijke naam voor voormalig industrieterrein Beukenlaan in Renkum is bedacht door een cursist uit de IVN-gidsencursus.

Het was een heerlijke zomerse ochtend en ik heb genoten van de rust en de prachtige natuur. Wat zag ik er zoal? Massaal bloeiden de gele grote ratelaar en maskerbloem. Er stond opvallend veel riet en jammer genoeg rukt ook hier de Japans duizendknoop steeds verder op.

Opeens landde er een prachtige vlinder op mijn arm, geelbruin met roze strepen, een groot avondrood. Deze vlinder vliegt vooral in de avondschemering. Dus dit exemplaar was al vroeg op. Ik vermoed dat hij behalve walstro en basterdwederik ook de maskerbloem als waardplant heeft. De maskerbloem is tweelippig. De bovenlip staat opgericht en heeft twee lobben. De onderste lip heeft drie lobben, waarvan de middelste vaak roodgevekt is. De onregelmatig getande bladeren zijn eirond tot langwerpig (zie foto).

Een andere leuke waarneming was de karekiet en natuurlijk veel zwaluwen met jongen in de nesten aan de muur langs de Hartenseweg.

En, daar let ik natuurlijk ook op: alle drie de beken voerden volop water!

Kansen voor natuur en cultuur op het stuweiland Driel

Tekst: Cees Kwakernaak

In februari 2017 is Rijkswaterstaat begonnen met het renovatieproject van de stuwen en sluizen op het Stuweiland Driel. Omdat de sluizen niet meer vanaf het stuweiland bediend zullen worden, maar vanaf de stuw bij Amerongen, komt de huidige functie van de gebouwen te vervallen. Een groep organisaties op het gebied van natuur, cultuur en recreatie in Renkum heeft het initiatief genomen om mogelijkheden te verkennen voor her- en medegebruik van de gebouwen en het stuweiland. Het IVN Zuidwest Veluwezoom is trekker van dit initiatief. De andere organisaties zijn Stichting Heveahaven, Scarabee, 5 Dorpen in het Groen, Stichting Renkums Beekdal, Bewonersvereniging Hevea-dorp en Hevea Energie Initiatief.

Na enkele gesprekken van vertegenwoordigers van de initiatiefgroep met Rijkswaterstaat in 2016 en 2017 is afgesproken dat de initiatiefgroep haar ideeën wat verder uitwerkt en samenbrengt tot een integraal plan. Dit plan is in concept gereed en zal in het najaar besproken worden met vertegenwoordigers van Rijkswaterstaat en van de gemeenten Renkum en Overbetuwe.

Het integraal plan voor her- en medegebruik gaat uit van rustige vormen van periodiek gebruik van de ruimte, inspeland op het unieke karakter van het stuweiland en gebouwen. Bij het plan wordt uitgegaan van beperkte toegankelijkheid over de smalle en regelmatig gesloten toegang over de sluisdeuren. Daarom zullen de voorgestelde functies voor de gebouwen, de open ruimte en de waterstaatkundige kunstwerken een kleinschalig en rustig karakter hebben, en zodanig ingericht worden dat de rivierafvoer niet belemmerd wordt.

Het plan is mede gericht op versterking van de natuur en de biodiversiteit van het eiland. De huidige natuurwaarden zijn erg laag, vooral als gevolg van intensieve begrazing door schapen. Kansen voor natuur liggen vooral in het ontwikkelen van nieuw biotoop voor vogels, met name voor de kwartelkoning, die in het rivierengebied thuishoort, maar de laatste decennia sterk achteruit is gegaan door intensivering van de landbouw.

Gezocht: omslagfoto's

"Welke foto zetten we dit nummer op de omslag?" "Het thema is bewegen." "Bedoel je wandelende mensen, trekvogels op weg naar warmere streken, woekerende planten?" "Ja, zoiets. Misschien heb ik een geschikte foto van de Open Monumentendagen in de Jufferswaard." "En? Heb je een 'staande' foto van ten minste 300 dpi ware grootte gevonden? Eentje met aan de bovenzijde genoeg 'vrije' ruimte voor de titel van ons blad?" "Het was even zoeken. Maar we hebben er een!"

Helpt u ons het volgende nummer met een goede staande foto voor de omslag?

Even voorstellen

Mijn naam is Mary de Jong. Ik ben het nieuwe bestuurslid van uw IVN-afdeling. Voor het volgen van de natuurgidsencursus ben ik bij IVN Zuidwest Veluwezoom terechtgekomen. Beetje bijzonder, want ik woon in Arnhem. Wel in Heyenoord, randje Mariëndaal, en dat is toch bijna Oosterbeek.

Het thema Natuur en gezondheid gaat mij echt aan het hart. Ik werk al jaren in de gezondheidszorg: in de psychiatrie, ouderenzorg, ggd etc. Momenteel werk ik als sr preventieadviseur bij IrisZorg, instelling voor verslaving en maatschappelijke opvang, waar ik onder andere trainingen verzorg voor familieleden en naasten van mensen met een verslaving. In het thema Natuur en gezondheid komen mijn twee passies samen: Zorg voor en door mensen en de natuur.

Als IVN-lid en nu ook bestuurslid ben ik dan ook vooral gericht op hoe we de natuur dichtbij mensen kunnen brengen, zodat hun leven prettiger en beter wordt. Bijvoorbeeld door instellingen als verpleeghuizen te prikkelen tot meer en beter gebruik te maken van hun buitenruimte of door tuinadviezen te geven aan mensen, zodat zij langer thuis en in de eigen tuin kunnen blijven.

Onder jullie zijn vast nog meer mensen die warm lopen voor meer Natuur en gezondheid in onze regio. Heb je ideeën of vragen, dan willen Albert Bos en ik ze heel graag horen. Bel of mail me dan vooral: Mary de Jong, mary-dejong@hotmail.com of 06 - 40 95 46 37.

Buitenladder

Wandel- en activiteitenprogramma van oktober 2017 t/m april 2018

Informatie over Belmonte, Wageningen: Betsie van Loenen, tel. 0317 - 41 81 24 of b.vanloenen@hotmail.com. Informatie over vogelexcursies: in verband met vervoer minimaal een dag van tevoren aanmelden bij Els Roode per e-mail of telefoon: els.frank@planet.nl of tel. 0317 - 31 82 12. Informatie over werkochtenden van de werkgroep Beken en sprengen: Ruud Schaafsma, tel. 0317 - 31 51 17 en werkgroep Landschapsonderhoud: Albert Smit, tel. 026 - 339 24 11 of mobiel 06-12 03 43 53.

OKTOBER

zaterdag 7 oktober 2017: werkochtend werkgroep Beken en sprengen.

zaterdag 14 oktober 2017: werkochtend werkgroep Landschapsonderhoud. Wilgen knotten in het Heelsums beekdal nabij de manege. Verzamelen: Koninginnelaan bij manege Klein Vosdal te Heelsum.

zaterdag 21 oktober 2017: werkochtend werkgroep Beken en sprengen.

zaterdag 21 oktober 2017: Vogelwerkgroep. Natuurgebied Zwanenwater, Petten, thema trekvogels. Verzamelen in Renkum en met zo weinig mogelijk aantal auto's naar het gebied reizen. Meestal duurt zo'n excursie 5 tot 8 uur inclusief de reis. Vertrek om 7 uur vanaf Utrechtseweg 121 (benzinstation). Aanmelden via els.frank@planet.nl.

zaterdag 28 oktober 2017: werkochtend werkgroep Landschapsonderhoud. Wilgen knotten in het Heelsums beekdal ten westen van de manege. Verzamelen: Koninginnelaan bij manege Klein Vosdal te Heelsum.

NOVEMBER

zaterdag 4 november 2017: landelijke natuurwerkdag: wilgen knotten in de Rosandepolder. Verzamelen: Benedendorpsweg tegenover garage Klaassen te Oosterbeek.

zaterdag 4 november 2017: werkochtend werkgroep Beken en sprengen.

zaterdag 11 november 2017: werkochtend werkgroep Landschapsonderhoud. Onderhoud landgoed 'De Kamp' achter de (voormalige) papierfabriek Schut.

zaterdag 18 november 2017: werkochtend werkgroep Beken en sprengen.

zaterdag 25 november 2017: vogelwerkgroep: uilen fietsexcursie. Aanmelden via els.frank@planet.nl.

zaterdag 25 november 2017: werkochtend werkgroep Landschapsonderhoud. Knotten in de Jufferswaard te Heelsum / Renkum. Verzamelen: kruising Rijksweg N225 / Veerweg te Renkum (bij Parengo).

DECEMBER

zaterdag 2 december 2017: werkochtend werkgroep Beken en sprengen.

zaterdag 9 december 2017: werkochtend werkgroep Landschapsonderhoud. Wilgen knotten in de Rosandepolder. Verzamelen: Benedendorpsweg tegenover garage Klaassen te Oosterbeek.

zaterdag 16 december 2017: werkochtend werkgroep Beken en sprengen.

zaterdag 23 december 2017: werkochtend werkgroep Landschapsonderhoud. Kerstdennen zagen Z-W langs de spoorbaan Utrecht – Arnhem. Verzamelen: Hoek Parallelweg / Telefoonweg te Wolfheze.

zaterdag 30 december 2017: werkochtend werkgroep Beken en sprengen.

JANUARI

zaterdag 6 januari 2018: werkochtend werkgroep Landschapsonderhoud. Wilgen knotten in het Heelsums beekdal. Verzamelen: Koninginnelaan te Heelsum bij de kerk op de heuvel.

zaterdag 13 januari 2018: werkochtend werkgroep Beken en sprengen.

zaterdag 20 januari 2018: Vogelwerkgroep: Ooijpolder. Aanmelden via els.frank@planet.nl.

zaterdag 20 januari 2018: werkochtend werkgroep Landschapsonderhoud. Knotten in de Jufferswaard te Heelsum. Verzamelen: toegang "de Noordberg"; bij tunnel Fonteinalee / Rijksweg N225.

zaterdag 27 januari 2018: werkochtend werkgroep Beken en sprengen.

FEBRUARI

zaterdag 3 februari 2018: werkochtend werkgroep Landschapsonderhoud. Knotten langs de Veerweg: samen met vrijwilligers uit Heveadorp en vrienden. van Albert (voor de liefhebbers na afloop broodjes en uiensoep). Verzamelen: bij Veerweg 5 en het Drielse Veer te Oosterbeek.

zaterdag 10 februari 2018: werkochtend werkgroep Beken en sprengen.

zaterdag 17 februari 2018: werkochtend werkgroep Landschapsonderhoud. Wilgen knotten achter (voormalige) papierfabriek Schut. Verzamelen: Utrechtseweg / viaduct A50 t.p.v. papierfabriek Schut.

zaterdag 24 februari 2018: werkochtend werkgroep Beken en sprengen.

MIX
Papier van
verantwoorde herkomst
FSC® C017135